

Roll No.

DAV PUBLIC SCHOOLS, ODISHA ZONE
HALF YEARLY EXAMINATION (2023-24)

- कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 10 पृष्ठानि मुद्रितानि सन्ति ।
- कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 16 प्रश्नाः सन्ति ।
- अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः भागाः सन्ति ।

क	भागः अपिठतावबोधनम्	10 अङ्काः
ख	भागः रचनात्मककार्यम्	15 अङ्काः
ग	भागः अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25 अङ्काः
घ	भागः पठितावबोधनम्	30 अङ्काः

CLASS – VII
SUB: SANSKRIT

Time Allowed: 3 Hours

Maximum Marks: 80

1. प्रत्येकं भागम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।
2. उत्तरलेकात् पूर्वं प्रश्नस्य क्रमाङ्कः अवश्यं लेखनीयः ।
3. प्रश्नस्य क्रमाङ्कः प्रश्नपत्रानुसारम् एव लेखनीयः ।
4. सर्वेषां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि ।
5. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः ।

क- भागः

अपठितावबोधनम् (10 अङ्काः)

1. अधोलिखितं अपठितगद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

एकः कुक्कुरः नदीतटे गच्छति । कुक्कुरस्य मुखे रोटिका अस्ति । सः जले प्रतिबिम्बं पश्यति । सः चिन्तयति – एषः अन्यः कुक्कुरः अस्ति । एतस्य मुखे अपि रोटिका अस्ति । अहम् एतस्य रोटिकाम् खादामि । यदा सः रोटिकाम् खादितुं प्रयन्तं करोमि । तदा तस्य मुखात् रोटिका जले पतति । सः लुब्धः कुक्कुरः निराशः भवति पश्चात्तापम् च करोति । अतः उच्यते – लोभः न करणीयः । लोभात् पापः भवति । पापात् मृत्युः भवति ।

प्रश्नाः –

अ. एकपदेन उत्तरत-

(1x2=2)

(i) कः नदीतटे गच्छति?

(ii) कस्य मुखे रोटिका अस्ति?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(2x2=4)

(i) कुक्कुरः किं चिन्तयति?

(ii) कुक्कुरात् मुखात् जले किं अपतत् ?

ई. भाषिककार्यम्-

(1x4=4)

(i) 'रोटिका जले पतति' । अत्र क्रियापदं किम्?

(क) जले (ख) पतति (ग) रोटिका (घ) लोभः?

(ii) लुब्धः कुक्कुरः । अत्र विशेषणपदं किम्?

(क) लुब्धः (ख) कुक्कुरः (ग) निरासः (घ) भवन्ति

(iii) 'सः रोटिकाम् खादितुं प्रयन्तं करोमि' । अत्र कर्तृपदं किम्?

(क) सः (ख) खादितुम् (ग) प्रयन्तं (घ) करोमि

(iv) 'नीरम्' इति पदस्य विलोमपदं किम् गद्यांशे प्रयुक्तम्?

(क) जलम् (ख) कुक्कुरः (ग) लोभः (घ) करणीयः

ख-भागः

रचनात्मककार्यम् – (5marks)

2. भवान् सुदर्शनः दिल्लीनगरे वसति । भवतः मित्रम् नरेन्द्रः केरलप्रदेशे वसति । भवान् गणतन्त्रदिवसस्य समारोहं स्वमित्राय निमन्त्रणपत्रं लिखति । मञ्जूषायाः सहायतया उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयन्तु-
($\frac{1}{2}$
x10=5)

परीक्षभवनात्

तिथिः -----

प्रियमित्र नरेन्द्रः

(i) ----- ।

अत्र (ii) ----- तत्रास्तु । भवान् इदं ज्ञात्वा अतीव प्रसन्नः (iii) ----- यत्
अस्मिन् वर्षे मम विद्यालयस्य (iv) ----- अपि गणतन्त्रदिवसस्य समारोहे राजपथे
(v) ----- प्रदर्शनं करिष्यन्ति । प्रतिवर्षमेव राजपथे अनेके (vi) ----- अपि
भविष्यन्ति । स्वराष्ट्रस्य सैन्यबलानां प्रदर्शनं अलौकिकं (vii) ----- च जनयन्ति
। अहं निवेदयामि भवान् अवश्यमेव गणतन्त्रदिवस-समारोहस्य शोभां द्रष्टुम् आगच्छतु ।
मम अपि (viii) ----- भविष्यति । विस्तरेण मिलित्वा बोधयिष्यामि । (ix)

----- सादरं नमः ।

भवतः अभिन्नमित्रम् (x) ----- ।

मञ्जूषा

अलौकिकनृत्यकलानां , आनन्दं , भविष्यति , उत्साहवर्धनं , कार्यक्रमाः नमोनमः , सुदर्शनः , कुशलं , पितृभ्याम् , छात्राः

3. मञ्जूषायाः उचितपदानि गृह्णित्वा अधोलिखितं वार्तालापं पूरयत। (½ x6=3)

छात्राः - नमो नमः महोदय !

आचार्यः - भो छात्राः ! आगच्छत (i) ----- स्वागतम् अस्ति ।

छात्राः - धन्यवादाः ।

आचार्यः - विवेक ! (ii) ----- किं पठसि ?

विवेकः - महोदय ! (iii) ----- संस्कृतं पठामि ।

आचार्यः - किं (iv) ----- समीपे पुस्तकम् अस्ति ?

विवेकः - आम् (v) ----- समीपे संस्कृतस्य पुस्तकम् अस्ति ।

आचार्यः - अस्तु ! अद्य (vi) ----- किम् पठिष्यथ ?

मञ्जूषा

तव , मम , यूयम् , कक्षायाम् , त्वम् , अहं

ग- भागः

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्- (25marks)

4. अधोलिखितानां वर्णानाम् वर्णविन्यासं वर्णविच्छेदं कृत्वा लिखत ।

(1x5=5)

(i) गृहम्- ----- ।

(ii) व् + इ + द् + य् + आ + ल् + य् + अः = ----- ।

(iii) क् + आ + र् + य् + म् = ----- ।

(iv) गोपालः = ग् + ओ ----- + आ + ल् + अः

(v) अध्ययनम् = अ + ध् ----- + य् + अ + न् + अ + म्

5. अधोलिखितवाक्यानां सन्धिं विच्छेदं वा कृत्वा उत्तराणि लिखत ।

(1x5=5)

(i) बालकाः विद्यालयं गच्छन्ति ।

(क) विद्या + लयं (ख) विद्या + आलयं (ग) विद्याल + यं (घ) विद्य्य + लयं

(ii) विद्यार्थी विद्यालयं गच्छति ।

(क) विद्या + र्थी (ख) विद्य + रथी (ग) विद्या + अर्थी (घ) विद्या + र्थी

(iii) कवीशः कुत्र गच्छति ?

(क) कवी + शः (ख) कवि + ईशः (ग) कवि + इशः (घ) कवि + षः

(iv) गणेशः विद्यालयं गच्छति ।

(क) गण + शः (ख) गण + ईशः (ग) गण + इशः (घ) गण + षः

(v) पुरुषोत्तमः भगवान् जगन्नाथाय नमः

(क) पुरुष + तोम (ख) पुरुषः + उत्तमः (ग) पुरुष + उत्तमः (घ) पुरुषो + त्तमः

6. अधोलिखितवाक्येषु उचितविभक्तिपदं प्रयुज्य वाक्यानि पूरयत ।

(1x5=5)

(i) ----- विद्यालयं गच्छन्ति ।

(क) बालकः (ख) बालकाः (ग) बालकस्य (घ) बालकानाम्

(ii) मम गृहे ----- सन्ति ।

(क) फलाः (ख) फलानि (ग) फलस्य (घ) फले

(iii) अद्य ----- जन्मदिवसः अस्ति ।

(क) बालिका (ख) बालिकायाः (ग) बालिके (घ) बालिकासु

(iv) अद्य ----- जन्मदिवसः अस्ति

(क) अहम् (ख) माम् (ग) मम (घ) महयम्

(v) ----- कुत्र गच्छसि ?

(क) त्वाम् (ख) त्वम् (ग) त्वत् (घ) तव

7. अधोलिखितवाक्यानां समुचितानि धातुरूपाणि प्रयूज्य वाक्यानि पूरयत ।

(1x4=4)

(i) छात्राः पाठं ----- ।

(क) पठन्ति (ख) पठति (ग) पठसि (घ) पठतः

(ii) बालकाः विद्यालये ----- ।

(क) क्रीडति (ख) क्रीडन्ति (ग) क्रीडतः (घ) क्रीडसि

(iii) बालिकाः गृहं ----- ।

(क) गच्छति (ख) गच्छन्ति (ग) गच्छतः (घ) गच्छसि

(iv) अहं कक्षायां लेखं ----- ।

(क) लेखिष्यामि (ख) लेखिष्यामः (ग) लेखिष्यावः (घ) लेखिष्यामः

(v) त्वम् उच्चैः ----- ।

(क) वदति (ख) वदसि (ग) वदतः (घ) वदामि

8. अधोलिखितानां रेखाङ्कितपदानां प्रकृति-प्रत्ययं कृत्वा उत्तराणि लिखत ।

(1x4=4)

(i) सुन्दरं गृहं दृष्ट्वा तौ अचिन्तयताम् ।

(क) दा + क्त्वा (ख) दृश् + क्त्वा (ग) दै + क्त्वा (घ) दृष् + क्त्वाम्

(ii) कार्यं कृत्वा सर्वे गच्छन्तु ।

(क) कर् + क्त्वा (ख) कृ + क्त्वा (ग) कार् + क्त्वा (घ) करि + क्त्वा

(iii) चटका सर्वं च अव + गम् + ल्यप् कथयति ।

(क) अवगम्य (ख) अवगाम्य (ग) अवगैम्य (घ) अवागाम्य

(iv) कृष्णः धनं प्र + आप् + ल्यप् प्रसीदति ।

(क) प्राप्य (ख) प्रप्य (ग) प्राप्त्य (घ) प्रपीय

9. मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः पदैः अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयत ।

(1x5=5)

(i) अहं प्रतिदिनं ----- गच्छामि ।

(ii) विद्यालये प्रतिदिनं ----- पठामि ।

- (iii) प्रतिदिनं ----- अपि लिखामि।
 (iv) वयं मिलित्वा ----- गायामः ।
 (v) वयं सुन्दराणि ----- पश्यामः ।

मञ्जूषा

गीतानि , विद्यालयं , पाठं , चित्राणि , लेखम्

घ-भागः

पठिताबोधनम् – (30marks)

10. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत । (5marks)

वृक्षाः अपि अस्माकम् इव भुक्तवा पीत्वा च जीवन्ति । मूलानि वृक्षाणां पादाः भवन्ति । एते पादैः पिबन्ति अतएव भुक्तवा पीत्वा च जीवन्ति । मूलानि भूमेः रसं गृहीत्वा अन्येभ्यः अवयवेभ्यः यच्छन्ति येन एते वृक्षाः फलन्ति । वृक्षाः अपि मनुष्याः इव सुखानि दुःखानि च अनुभवन्ति । एतेषु अपि प्राणाः भवन्ति , अतएव एते प्राणिनः इव जायन्ते वर्धन्ते मिर्यन्ते च । परन्तु एते अचराः । अर्थात् एते खग-मृग-जलचर-नराः इव न चरन्ति ।

अ. एकपदेन उत्तरत-

(1x2=2)

- (i) के भुक्तवा पीत्वा च जीवन्ति?
 (ii) के पादपाः कथ्यन्ते?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(1x2=2)

- (i) वृक्षाः अपि किं अनुभवन्ति?

इ. भाषिककार्यम्-

(1/2x2=1)

- (i) 'जीवन्ति' इति क्रियापदस्य अत्र कर्तृपदं किम्?

(क) वृक्षाः (ख) अपि (ग) अस्माकम् (घ) इव

- (ii) 'वयम्' इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किम्?

(क) क्रीडामः (ख) पठामि (ग) खादामि (घ) गच्छामि

11. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

अयं निजः परो वेत्ति गणना लघुचेतसाम् ।

उदारचरितानां तु वसुधैवकुटुम्बकम् ॥

अ. एकपदेन उत्तरत-

(1x2=2)

(i) अयं निजः अयं परः इति केषां मतः?

(ii) अयं निजः अयं परः ये गणयन्ति ते कीदृशाः भवन्ति?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(1x2=2)

(i) के वसुधाम् कुटुम्बः इव वदन्ति?

इ. भाषिककार्यम्-

(½ x2=1)

(i) परिवारः इति पदस्य किं समानार्थकपदं अत्र प्रयुक्तम्?

(क) वसुधा (ख) कुटुम्बः (ग) उदारः (घ) चरित

(ii) अयं निजः अयं परः यः वेत्ति । अत्र क्रियापदं किम्?

(क) अयं (ख) निजः (ग) वेत्ति (घ) परः

12. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत ।

अध्यापिका – भो छात्राः युष्माभिः क्रीडनं सम्यक् कृतम् न वा

छात्राः - (अति उत्साहेन) कृतम् आचार्ये सम्यक् कृतम् ।

अध्यापिका - तर्हिः आगच्छत । अधुना मिलित्वा वयं सर्वे भोजनं करिष्यामः ।

दर्शयन्तु किं किम् अस्ति भवतां भोजने

(सर्वे छात्राः स्वभोजनं दर्शयन्ति, परं कस्यापि समीपे रोटिका शाकम् वा न

आसीत्)

अध्यापिका - प्रियाः छात्राः चिन्तयन्तु कथयन्तु च वयं भोजनं किमर्थम् कुर्मः भोजनेन किं भवति

सुजाते त्वं वद

सुजाता - भोजनेन शक्तिः प्राप्यते । भोजनेन एव शरीरं सम्यक् कार्यं करोति ।

अ. एकपदेन उत्तरत-

(1x2=2)

(i) कः अपृच्छत् क्रीडनं सम्यक् कृतम् न वा?

(ii) के उत्साहेन उत्तरन्?

आ. पूर्णवाक्येन उत्तरत-

(1x2=2)

(i) भोजनेन किं प्राप्यते?

इ.भाषिककार्यम्-

(½ x2=1)

- (i) 'वयं भोजनं किमर्थम् कुर्मः' । अत्र क्रियापदं किम् ?
(क) वयं (ख) भोजनं (ग) किमर्थम् (घ) कुर्मः
- (ii) सर्वे छात्राः स्वभोजनं दर्शयन्ति । अत्र कर्तृपदं किम्?
(क) छात्राः (ख) स्वभोजनं (ग) दर्शयति (घ) जनाः

13.मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा रिक्तस्तानानि पूरयत ।

(1x5=5)

- (i) छात्राः ----- परस्परं वार्तालापं कुर्वन्ति ।
(ii) कस्यापि समीपे रोटिका ----- वा न आसीत् ।
(iii) भोजनेन शरीरं ----- भवति ।
(iv) ----- अस्माकं शरीरे पोषणं लभते ।
(v) वयं ----- भोजनेन खादित्वा स्वस्थाः भवामः ।

मञ्जूषा

सतुलितं , शाकम् , खनिजपदार्थः , भोजनकाले ,
शक्तिपूर्णं

14.अधोलिखितानां रेखाङ्कितपदानां प्रश्ननिर्माणं कृत्वा उत्तराणि लिखत ।

(1x5=5)

- (i) छात्रः मूर्खः आसीत्।
(क) कः (ख) के (ग) का (घ) काः
- (ii) छात्रः कूपम् अपश्यत्।
(क) के (ख) कया (ग) कम् (घ) काम्
- (iii) छात्रः मातरम् अपृच्छत्।
(क) किम् (ख) कः (ग) काम् (घ) कान्
- (iv) घटस्य अधः एकः गर्तः आसीत् ।
(क) काम् (ख) कस्य (ग) कस्मै (घ) कस्यात्
- (v) बालकः विचारमग्नः अभवत् ।
(क) कम् (ख) काम् (ग) का (घ) कः

15.अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा मञ्जूषातः समुचितपदैः अन्वय पूरणं कृत्वा लिखत ।

(1x4=4)

विद्या विवादाय धनं प्रदाय शक्तिः परेषां परिपीडनाय।

खलस्य साधोर्विपरीतमेतत् ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय ॥

अन्वयः – खलस्य विद्या (i) ----- धनं मदाय (ii) शक्तिः परेषां ----- ।
साधोः एतत् विपरीतं (iii) ----- दानाय (iv) ----- च ।

मञ्जूषा

विवादाय , परिपीडनाय , ज्ञानाय , रक्षणाय

16. अधोलिखितां कथां मञ्जूषापदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा उत्तराणि पुनः लिखत । (½ x10=5)

सः बालः (i) ----- अभवत् । सः (ii) ----- यदि भूयो भूयः घटस्थापनेन (iii)
----- गर्तः अभवत् । किं पुनः पुनः (iv) ----- मम मतिः (v) ----- न
(vi) ----- इति विचार्य सः (vii) ----- संलग्नः अभवत् । सः पुनः पुनः
पाठान् (viii) ----- । पुनः पुनः लेखनस्य अपि (ix) ----- अकरोत् ।
शनैः शनैः सः (x) ----- अभवत् ।

मञ्जूषा

बुद्धिमान् , अभ्यासम् , उपठत् , विद्याभ्यासे , विचारमग्नः , अचिन्तयत् ,
पाषाणशिलायां , पठनेन , तीव्रा , भविष्यति

X